

Сайду (“Перетнеш вулицю – і починається угорський квартал, а поряд із ним – український, де в ресторанах дають борщ і галушки...” (с.126). Пу, дякуємо і за це.

Книгу видано за підтримки телеканалу “1 + 1”, котрий вкрай рідко показує саме ті стрічки, про які пише Плахов. (Іноді – все-таки – в рубриці “Аргумент кіно”, з блискучою прелюдією В. Войтенка). Та мені б не хотілося торкатися цього питання ..., аби раптом не стало зрозуміло, що і цих винятків із правила було забагато для нашого вередливого, лінкуватого глядача. Сподіватимемось, втім, що читач наш виявиться допитливішим (за глядача). Будемо оптимістами, як Андрій Плахов, що закінчив свою книгу оксюморонним і двозначним афоризмом: “Кінець світу настав вдало”.

Олег Сидор-Гібелінда

І. Незалежний культурологічний часопис

Для мене особисто часопис «Ї» (зізнаюся, що переглянув не всі, а «якусь» п’ятірку доступних мені номерів, тому прошу узагальнення ці сприймати з урахуванням умовної числової синекдохи) – взірець інтелектуального колажу. Але тільки поверховий погляд сприйме цей жанр як вторинний чи службовий – жанр, що зіграв вирішальну роль у процесі самовизначення кубізму, дада, сюрреалізму і поп-арту. Але колаж і часопис? Ба, цікаво.

«Ї», зауважимо, дуже-дуже-дуже дивний часопис. Він, водночас, і старосвітський (у вищому сенсі цього слова), він і гіпермодерний (один з останніх №№ присвячено війні у Сербії), оксюморонно позачасовий (у номерах австрійському і гебрійському багато авторів минулого) — і підкреслено актуальний. Бо що може бути актуальнішим – 1998 – “Пової Європи” (№ 13)?

Придивимось уважніше до нього. Рубрики відсутні, як і перед- та післямови, і це зрозуміло: вони б порушили струнку цілісність жанру, тиху єдність аркуша, привносячи на його територію зайву для нього стереоскопічність. Але замість перспективи (повіримо Флоренському: годі чекати од неї бодай відносної об’єктивності) – неперервна течія текстових смуг. Розділяючись надвое, аркуш уподібнюється прапору неіснуючої держави. Це враження оманливе, це зрозуміло вже з обкладинки: зіставляються смуги близьких за спектром кольорів, а то й відтінки одного кольору: жовтий / оранжевий (№ 7), світло-зелений і хакі (№8), блідо-голубий і лазур (№ 13) і т.ін. – тоді як у державних кольорах переважа надається кольоровому контрасту, чому ми самі – яскравий приклад, але далеко не унікал (прапор України відчутно перегукується з прапором Багамських Островів). «Прапоровість» «Ї» – суто фіктивна, як і фіктивним є для нього принцип інтерактивного читання, до якого ми б мали схилитися думкою з огляду на несинхронність текстових потоків, завдяки яким поліфонія превалює над заявленою бінарністю композиції (бінарність жанрова – особливість моднячих “Тлероми” і «Феміністичних роздумів»)... До якої, з

іншого боку, так і просилися блоки взаємосуперечливих, а то і ворогуючих, матеріалів – під грифом «Дві думки з одного приводу». «Ї» слушно не спокусився піти торованою журналістською стежкою.

Образотворчі компоненти тексту, окрім само собою зрозумілих, – декоративно-ужиткових (далі впевнимися, що й ілюстрації до них тяжіють), рідко – крім портретів авторів – підказують читачеві логіку оповіді. А не ілюструють – просто ніколи. «Картинка» – камертон, а не шпаргалка; інтонація, а не сама мелодія. Показово, що часопис називає лише імена митців, та не назви їх творів, що вирізняє його, наприклад, від «Іностранный литературы», в якій образотворчому мистецтву відводилась вузесенька резервація в середині текстового організму (і обкладинка), але будь-яка ілюстрація не лише супроводилась оригінальною назвою, але й хронологізувалась – як експонат у музеї чи хворий у шпиталі. Експонати «Ї» не йменуються не внаслідок неповаги до їх креаторів, а саме тому, що вони – автори і картини – «свої» (якщо завгодно «в дошку»), адже дошка не випадково є предком сучасної обкладинки). А ще «Ї» дуже любить старі світліни...

І тут найближчий родич львівського часопису – івано-франківський підкреслено белетристичний «Четвер», що вирізняється таким же захопленням. Але у «Четверга» (у нього з «Ї» багато спільних авторів: Іздрик, Рябчук, Єшкілев, а з «літ минулих» Рільке) це вибудовується як окреме свято-шоу, де щоразу змінюються закони і навіть регламент святкових заходів, одне слово – «свята непоштивість». Порівняно з ним «Ї» – часопис майже консервативний, зважений, непохитний у культивуванні особисто ним викоханих традицій. Уявляєш одразу поважного британця, із собакою і біля каміна – сидить і читає улюблене видання, певне, «Times». Але «Ї» незручно читати перед каміном: формат не той. «Ї» також незручно читати на стадіоні, у міському транспорті чи на уроці під партою. (Усі ці місця, на жаль, дуже мало для нього пристосовані). Але ясна річ, що читати його варто, – і читати, занурюючись у глибини тексту. Зрозуміло, що рівень поліграфічного оформлення, який не був би перфектним, просто унеможливив би цей процес. Хоча б такий нюанс: наявність літери або цифри на тлі самого тексту – віддамо належне дизайнерам: на якості прочитання тексту не позначається. Усі рядки, слова, склади чітко проартикульовані. (Протилежність цього стала справжнісінькою маною для експериментальних мистецьких часописів, як-от «Парта» – добре, що хоч для окремих сторінок). А коли погляд трохи стрибає, то це діло звичне. І в такій візуальній делікатності – не надмір піклування про читача (хоч і цього не можна заперечити), а підкреслення принципу розмаїття різних місцин одного часописного організму.

Колаж – це, зрештою, не лише різножанровість, органічна для часопису (тут: вірш, розділ роману, есей, наукова стаття; останніх двох жанрів – найбільше), але й різномовність, включно з російською (Клех, Сігов, Верник); втім, упорядники не зловживають цим своїм привілеєм. Зрозуміло, що на відміну від «срібної доби», наразі значна частина інтелігенції не володіє досконало німецькою (текст Aloiz'a Woldan'a у № 13 – лише мовою оригіналу). А паралелі першоджерела та англomовних перекладів есеїв

Рябчука і Гриценка навряд чи слугують просвіщенню ймовірного іноземного читача (чому тоді такій мовній процедурі не були піддані, наприклад, статті М. Поповича та Єшкілева?). Мета цієї поліграфічно-лінгвістичної вправи – створення фактурної вибрати аркуша. А природа цієї дії – суто графічна.

Колаж – це «єдність у незлитті». Синтез текстів народжується і закарбовується на просторі часописового аркуша. Звісно, що між Гессе і Еліотом чи, з іншого боку, (двох авторів-сучасників у № 7), між Жолдаком і Парщиківим – є мало спільного. Та, зрештою, вони і не виключають один одного. Аби переконатися в тому, збудуйте новий ряд імен: Еліот і... Сурков, Ісаковський, Щипачов. Сміх, та й годі.

«І» може навіть дозволити собі використання відверто хрестоматійних, давно відомих ерудованому читачеві текстів (так, у №№ 8, 9 – «Перед законом» Кафки та розділи з роману Музіля “Людина без властивостей”), а то і тексти просто посередні (П. Зборовська). Так один режисер поєднує, у своєму колажі антикарну коштовність із ливочкою, підбраною на дорозі.

Що лишається тут від традиційного часопису? Початок і кінець; обкладинка, «зміст», «від редакції», біографії авторів наприкінці: останнє, однак, не є конче прикметою часопису. Пим же послугується, з найближчих прикладів, В. Даниленко у своїх антологіях сучасної української прози.

...Колаж мистецький починав із того, що залучав до своєї господи сторінку з текстом, іноді – уривок газети, кіноафішу чи нотну партитуру (Ж. Брак у натюрморті 1929 р. наче розколює ножем заголовок щоденної газети – “Le Jour” – аналогія з українським сьогоденням очевидна). Пині література повернула борг образотворчому мистецтву, трансплантувавши на площину свого побутування уламки дивного і колірною світу. Та і сама при цьому змінилася невпізнанно.

Олег Сидор-Гібелінда

Реалізм та соціалістичний реалізм в українському живопису радянського часу: Історія. Колекція. Експеримент. – К.: “LK Maker”, 1990.

Конструкція книги така ж громіздка як і її назва. Задумана як альтернатива (в кількох діях, з антрактом, із 120 кольоровими окремо виділеними ілюстраціями, не кажучи про чорно-білі, в тексті) запеклому і некасаваному по сей день образознавчому офіціозу, вона височіє ледь незграбною і величною маргіналією, пам’яткою, власне, української двозначності. – Альтернатива? З нею доведеться зачекати.

Маргіналію маргінували (талановиті) маргінали: американський юрист і колекціонер Юрій Манійчук, він же автор вітчизняного проекту; художник, мистецтвознавець і культуролог Борис Лобановський, горизонт зацікавлень якого ширяє від церковних мозаїк до портрета XVII ст. і авангарду 60 – 70-х років. (Заслуговує на увагу, наприклад, його стаття про “київських анахоретів” в одному з номерів “Византийского ангела” за 1997 рік.)